

секційне засідання:

Фінанси, гроші та кредит

Овчаренко С.В.

асистент кафедри фінансів ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”, м. Суми, Україна

Горяєва В.І.

магістр ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”, м. Суми, Україна

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ УКРАЇНИ**

В умовах фінансової глобалізації гарантією стабільності в періоди світових фінансових криз є формування золотовалютних резервів, які є адекватними масштабам національної економіки і рівню її інтегрованості в процес міжнародного руху капіталу. Важливими проблемами при цьому є визначення ступеню їх забезпеченості та достатності, оптимізація структури та ефективне управління ними. Останнє набуває особливої актуальності для України у зв'язку зі зростанням ступеня нестабільності світової валютно-фінансової системи та значного впливу на вітчизняну економіку ризиків світового масштабу.

Золотовалютні резерви – це запаси резервних активів, які перебувають на рахунках у центральному банку та в банках за кордоном і використовуються для сплати боргових зобов'язань, а також, у разі необхідності, для проведення валютних інтервенцій з метою регулювання курсу національної грошової одиниці. З огляду на специфіку складу і структури офіційних золотовалютних резервів можна виділити ряд характерних для них рис:

– золотовалютні резерви повинні мати у своєму складі абсолютно ліквідні активи, які Національний банк України може використати у будь-який момент для реалізації тих чи інших цілей валютної політики;

– золотовалютні резерви мають включати вимоги до нерезидентів і частково утримуватися за кордоном (у банках-нерезидентах) з метою реалізації можливості використання в разі виникнення валютно-фінансових криз;

– золотовалютні резерви мають перебувати під повним контролем Національного банку України.

Виконуючи функції засобу утворення ліквідних коштів, засобу міжнародних розрахунків і платежів, золотовалютні резерви виступають гарантом зовнішньої та внутрішньої стабільності національної валюти та є одним із основних інструментів грошово-кредитного регулювання [1]. У відповідь на нестабільність світового валютного ринку, більшість центральних банків розпочали застосовувати політику накопичення значних золотовалютних резервів. Проведений аналіз свідчить, що в сучасній практиці здійснення валютної політики центральними банками різних країн, акумулювання значних обсягів золотовалютних резервів проводиться не з метою регулювання величини валютного курсу національної грошової одиниці, а в рамках забезпечення можливості протидіяти розповсюдженню глобальних фінансово-валютних криз.

Основним чинником, що забезпечує зростання розмірів золотовалютних резервів, є їх використання як певного страхового фонду з метою захисту національних валютних систем від спекулятивного переміщення капіталів на глобальному фінансовому ринку. Центральні банки, намагаючись задовольнити страховий попит на золотовалютні резерви, використовують занижений рівень 30 валютного курсу національних грошей, при застосуванні фіксованого режиму курсоутворення, що призводить до виникнення дисбалансів та порушення стабільності у світовій валютній системі.

Дослідження обсягів міжнародних резервів України засвідчило відповідність їх динаміки світовим тенденціям. Проте, за підсумками 2012 року міжнародні резерви України знизилися на 22,8%, або на 7248,42 млн. дол. США, що є рекордним показником за останні роки [2]. Так, у кризовому 2008 році резерви знизилися на 935 млн. дол. США, а в 2009 році – на 5038 млн. дол. США або на 16%. Найбільшу питому вагу у структурі золотовалютних резервів України мають резерви у вільноконвертованій валюті – 65,9 %. Резерви у цінних паперах складають 26,5 %. У структурі резервів, сформованих за рахунок

цінних паперів, найбільшу питому вагу (більше 51,13 %), мають облігації уряду США. Разом з державними цінними паперами значну частку в портфелі НБУ (5,24 %) займають облігації Банку міжнародних розрахунків.

Необхідно також відзначити поступове зростання частки монетарного золота протягом 2008-2012 років у складі міжнародних резервів України з 743 до 1890 млн. дол. США. Таким чином станом на 01.01.2013 р. частка монетарного золота у складі міжнародних резервів України складала 7,5 %. Дану тенденцію можна пояснити тим, що курс золота, менше, ніж іноземна валюта, схильний до ринкових коливань і може забезпечити більшу надійність фінансової системи держави в умовах нестабільності. Враховуючи сучасні тенденції в світовій економіці та особливості золота як резервного активу, науковці рекомендують збільшувати його питому вагу в структурі золотовалютних резервів НБУ до 15 %, що буде відповідати структурі золотовалютних резервів сучасних європейських країн, а також ввести граничні значення відхилень обсягів монетарного золота залежно від зміни курсів іноземних валют, з яких формуються резерви НБУ. Метою збільшення частини запасів у золоті є не лише забезпеченість стабільності грошової одиниці України, але й психологічна важливість золота, оскільки для населення та інших інвесторів золото є аспектом довіри.

Отже, золотовалютні резерви на сучасному етапі розвитку банківської системи використовувались, переважно для підтримки курсу національної грошової одиниці шляхом продажу НБУ іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України, а також для балансування дефіциту платіжного балансу України. Формування належної структури офіційних золотовалютних резервів НБУ дає йому змогу належним чином виконувати власні функції з регулювання валютних відносин, передусім, у плані підтримання зовнішньої стабільності національних грошей і рівноваги платіжного балансу. Основними завданнями НБУ у формуванні оптимальної структури офіційних золотовалютних резервів за складом валютних активів, включених до них, є:

- забезпечення відповідності структури золотовалютних резервів

спрямуванню платежів за зовнішньоекономічними операціями й обслуговуванню зовнішнього боргу України;

– недопущення знецінення резервних активів унаслідок коливання курсів різних іноземних валют, що входять до їх складу;

– забезпечення за можливістю прийняттого рівня дохідності вкладень, розміщених у валютних активах, при мінімальному ризику [3].

З метою підтримання рівноваги на національних валютних ринках та забезпечення їх стабільності у довгостроковій перспективі одним із першочергових завдань має стати зменшення спекулятивних атак з боку резидентів та нерезидентів на валютному ринку за допомогою таких інструментів як: введення обмежень на розмір продажу валюти банками країни (що в умовах кризового стану банківської системи є одним із актуальних питань), введення обмежень на купівлю валюти у обмінних пунктах, підтримання готівкового валютного курсу на рівні, що не перевищує офіційний валютний курс.

Література:

1. Вожжов А. П. Изменение функций золота в процессе его эволюции [Текст] / А. П. Вожжов, Е. В. Чайкина // Формування ринкової економіки в Україні. – Львів, 2010. – Вип. 21. – С. 68–74.

2. Золотовалютні резерви України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/assets/>.

3. Гроші та кредит: підручник/ Мін-во освіти і науки України, КНЕУ; ред. М. І. Савлук. – 3-тє вид., перероб. і доп.. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.

Овчаренко, С.В. Сучасні тенденції формування та управління золотовалютними резервами України [Текст] / С.В. Овчаренко, В.І. Горяєва // Розвиток міжнародних економічних відносин на сучасному етапі: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (20-21 грудня 2013 рік): у 3-х ч. – К. : КЕНЦ, 2013. - Ч. 2. – С. 56-58.